

Холод О. М.
(м. Київ, Україна)

УДК 007 : 304 : 001

ІНМУТАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА В СИСТЕМІ МАНІПУЛЯЦІЇ (теоретична модель)

Стаття присвячена опису теоретичної моделі інмутації суспільства в системі маніпуляції як складової теорії інмутації суспільства.

Ключові слова: інмутація суспільства, модель, система маніпуляції.

Статья посвящена описанию теоретической модели инмутации общества в системе манипуляции как составной теории инмутации общества.

Ключевые слова: инмутация общества, модель, система манипуляции.

The article is devoted description of theoretical model of inmutacii society in the system of manipulation as a component theory of inmutacii society.

Keywords: inmutaciya societies, model, system of manipulation.

Проблема, якій ми присвятили статтю, полягає у відсутності сталої моделі інмутації суспільства в системі маніпуляції. Модель була запропонована нами 2006 року [1] й детально описана як теорія інмутації суспільства [2; 3].

Для зрозумілості у подальших розмислах пропонуємо уточнити значення термінів «маніпуляція», «мутація» та «інмутація».

Інмутація суспільства – це процес формування негативних установок особистості й суспільства та їхніх епістемних й аксіологічних структур і систем, моделей (сценаріїв) поведінки через усі можливі соціальні канали.

Інмутація і мутація є складовими маніпуляції суспільства.

Причому маніпуляцію ми розуміємо не як негативне явище, а як змінення моделей (сценаріїв) поведінки. Таке змінення може бути нейтральним, позитивним і негативним.

Нейтральне змінення поведінки (суто **маніпуляція**) тягне за собою зміни моделей (сценаріїв) поведінки, які не викликають переструктування епістемологічної структури та системи цінностей особистості або суспільства.

Позитивне змінення поведінки (**мутація**) передбачає таке переструктування епістемологічної структури і системи цінностей особистості, яке не викликає заперечень у суспільства і є корисним для самої особистості.

Негативне змінення поведінки (**інмутація**) переструктурує епістемологічну структуру й систему цінностей особистості до незадоволення з боку суспільства і, як результат, заподіює шкоду самій особистості.

Виходячи з проблеми, *метою* свого дослідження ми визначили пошук, ідентифікацію та опис моделі інмутації суспільства в системі маніпуляції.

Для досягнення мети ми звернулись до *методів* абстрагування і моделювання.

Графічне зображення моделі допоможе нам досягнути поставленої мети. На рис. 3 ми бачимо деталізовану структуру маніпуляційних процесів суспільства і характеристики її складових.

Як і раніше, ми стверджуємо, що процеси маніпуляції суспільства диференційовані на мутаційні (позитивні зміни моделей поведінки) та інмутаційні (негативні зміни моделей поведінки). Позитивні і негативні зміни (мутація й інмутація) мають власну градацію, але паралельну.

Мутація (позитивні зміни моделей поведінки) суспільства має ступінь прояву від 0 через + 0,5 до + 1. Ступінь прояву від 0 до + 0,5 ми називаємо неповною нейтральною зміною моделей поведінки суспільства, від + 0,5 до + 1 – повною нейтральною зміною моделей поведінки суспільства, яка є тимчасовою зміною. Від + 1 через + 1,5 до + 2 ми називаємо тенденцією до постійних, незворотних позитивних змін. Показник + 2 є свідомством досягнення фінальної частини процесу мутації, тобто можна говорити про те, що процес формування постійних, незворотних, константних характеристик завершено.

Пояснення до рис. 1.

Інмутація (негативні зміни моделей поведінки) суспільства також має ступінь прояву від 0 через - 0,5 до - 1. Якщо відстань від 0 до -0,5 називається неповною нейтральною негативною зворотною зміною, відстань від -0,5 до -1 – повною нейтральною негативною зворотною зміною, яка є тимчасовою зміною і може «повернути» свій вектор назад, тобто стан моделі поведінки суспільства може повернутись до початкового, «стартового». Від показника -1 через -1,5 до -2 фіксуємо тенденцію до постійної незворотної негативної зміни. Від -1 до -1,5 – ми називаємо неповною тенденцією, від -1,5 до -2 – повною. На відмітці -2 процес формування інмутації вважається завершеним. І в мутації, і в інмутації є види. Мутація має три види, а саме: додавання, модифікація, трансформація, інмутація – два види: знищення і руйнування.

Одиницею вимірювання ступенів мутації й інмутації є суб'єктивна оцінка індивідом власної впевненості в можливості (при вимірюванні ступеню мутації) або неможливості (при вимірюванні ступеню інмутації) повернення до початкового, нульового, ступеню оцінки явища, процесу, факту, вчинку, предмету, об'єкту. Вимірювання ступенів мутації або інмутації слід здійснювати завдяки опитуванню (анкетування, бесіда,

інтерв'ювання).

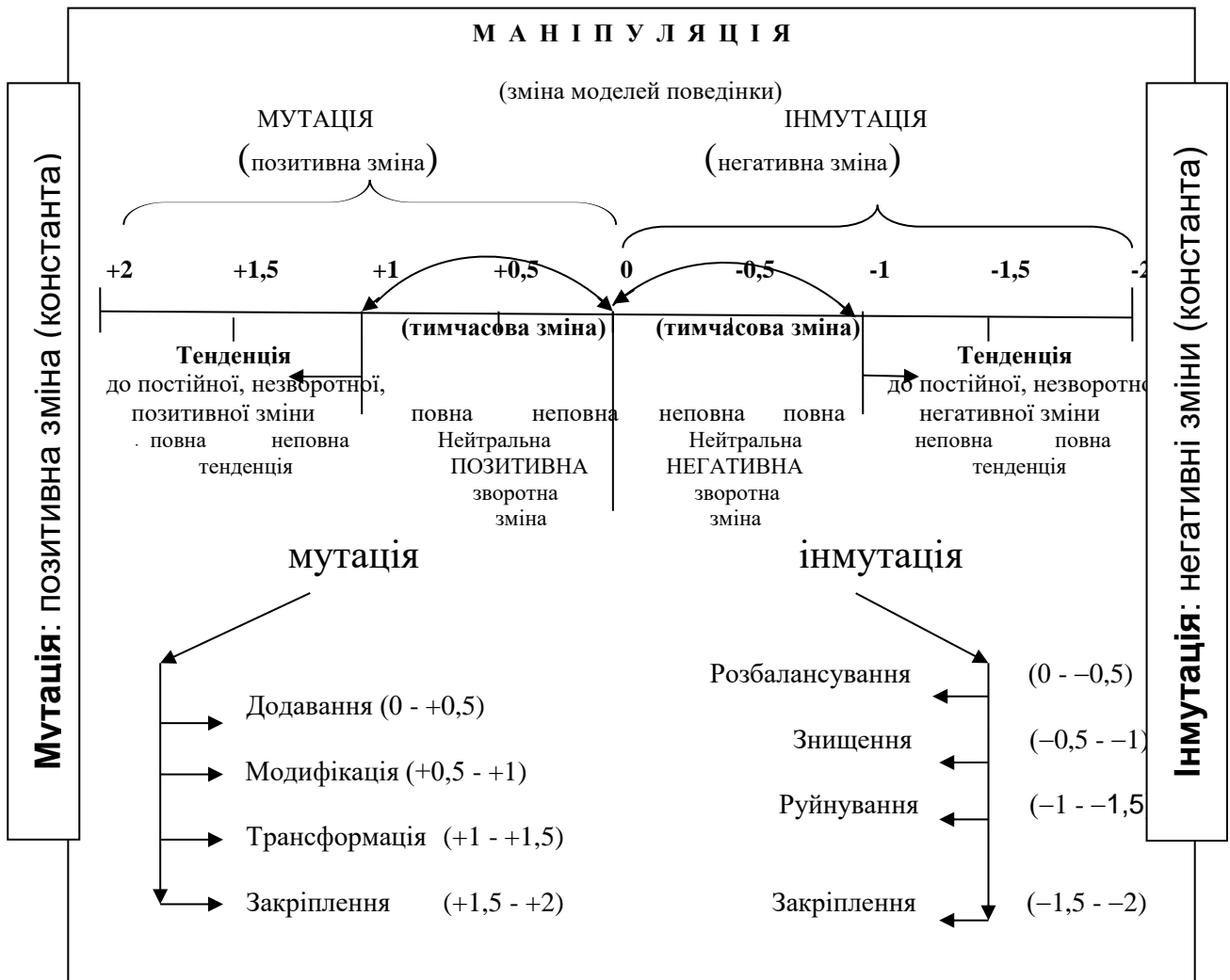

Рис. 1. Структура маніпуляції суспільства і характеристики її складових

Приклад вимірювання мутаційної зміни.

Нульовий ступінь (0).

Наприклад, вимірюючи ступінь мутації у подружжя Карпенків Ольги і Миколи, які не були в театрі ніколи в житті і не дивились жодній виставі, їхню власну суб'єктивну оцінку незнайомості з театром ми приймаємо за нульовий ступінь (позначка «0» на рис. 3).

Ступінь суб'єктивної оцінки *неповної нейтральної позитивної зворотної зміни* (від 0 до +0,5), або додавання.

Після того, як Карпенки подивились три вистави протягом чотирьох місяців, самі члени подружжя суб'єктивно визначили, що їм подобається ходити до театру і дивитись вистави, хоча на такі походи до театру у них майже не вистачає часу (такий ступінь суб'єктивної оцінки ми прийmemo за +0,5 на шкалі рис. 3). Згаданий ступінь суб'єктивної оцінки слід віднести до тимчасової зміни моделей поведінки подружжя і вважати неповною нейтральною позитивною зміною моделей поведінки Карпенків, додаванням до їхнього повсякденного життя чогось нового. Зворотною зміною ми вважаємо описувану модель поведінки подружжя тому, що будь-яка інша подія (наприклад, запрошення на день народження до колеги чоловіка) може завадити Карпенкам відвідати театр, і подружжя не буде особливо перейматися невдалою спробою подивитись виставу в театрі. Іншими словами, додавання може бути необов'язковим, тимчасовим. Згодом подружжя забуде про те, що один раз на місяць-два можна піти до театру і перестане відвідувати театр. Отже, мутація як позитивна зміна у такому випадку є зворотною або такою, що може потягнути моделі поведінки Карпенків до нульового рівню.

Ступінь суб'єктивної оцінки *повної нейтральної позитивної зворотної зміни* (від +0,5 до +1), або модифікація («зміна, видозміна, перетворення, поява нових ознак, властивостей; якісно відмінні стани чого-небудь» [22]).

Подружжя Карпенків почали ходити до театру регулярно. Їхнє життя набуло якісно нових ознак, властивостей. Щоправда, інколи, у день вистави, у чоловіка на роботі бувають авральні роботи і керівник вимагає, щоб Микола Карпенко затримувався на робочому місці. Телефонуючи дружині Ользі, Микола Карпенко вибачається перед нею і, оцінюючи ситуацію, заспокоює дружину обіцянкою наступного разу обов'язково піти до театру і подивитись саме ту виставу, яку подружжя хотіло подивитись невдалого вечора. Описаний випадок, за оцінкою Миколи Карпенка, є прикладом *повної нейтральної позитивної зворотної зміни* (за шкалою на рис. 3 ми віднесемо його до діапазону від +0,5 до +1). *Нейтральною* така зміна моделі поведінки подружжя є тому, що похід до театру для Карпенків не є обов'язковою подією, заради якої треба конфліктувати з керівником на роботі. *Нейтральною* описану зміну моделі поведінки Карпенків слід

вважати й тому, що дружина Ольга не влаштувала сварку чоловікові Миколі за нездатність залишатися справжнім кавалером і дотримуватися своєї обіцянки. Іншими словами, похід до театру подружжя Карпенків не вважає для себе «подією № 1» у житті. *Позитивною* описується зміна моделі поведінки є тому, що заради театру не було спричинено конфліктів ані на роботі у Миколи, ані між ним і дружиною Ольгою. *Повною* зміною моделей поведінки, або модифікацією, слід вважати дії членів подружжя в описаній ситуації тому, що подружжя Карпенків вже вважає нормальним для себе відвідувати театр регулярно. *Зворотню* описану зміну, модифікацію, ми вважаємо тому, що подружжя суб'єктивно оцінює свою поведінку з прагненням відвідувати театр такою, яка може змінитись, наприклад, у зв'язку із народженням дитини, і подружжя не буде постійно відвідувати театр, що чоловік і дружина оцінюють як повернення до нульового ступеню.

Тенденція до постійної незворотної позитивної зміни за шкалою, зображеною на рис. 3, визначається діапазоном суб'єктивної оцінки від +1 до +2. Існує неповна і повна тенденція.

Ступінь суб'єктивної оцінки *тенденції до неповної постійної, незворотної позитивної зміни* (від +1 до +1,5), або трансформація (перетворення, зміна виду, форми, істотних властивостей будь-чого [38]), визначається у випадку, коли, наприклад, подружжя Карпенків майже постійно (за винятком одного-двох випадків) ходить до театру для перегляду нових вистав; їхнє життя набуває істотних властивостей, які раніше не були притаманні родині. Життя Карпенків перетворюється, змінює види і форми прояву. *Тенденцією* ми називаємо, слідом за авторами електронної енциклопедії «Вікіпедія», «можливість тих чи інших подій розвиватися в даному напрямку» [37], що означає: подружжя Карпенків майже регулярно відвідує театр. Отже, їхні моделі поведінки можуть, у такому випадку, слід вважати *тенденцією*. *Неповною* зміною моделі поведінки подружжя Карпенків слід вважати тому, що походить до театру «майже» регулярно, але не є такими. Визначення «*постійна*» і «*незворотна*» зміна ми застосовуємо тому, що Карпенки вже не в змозі відмовитись від походів до театру. Саме в театрі подружжя знаходить вишуканий відпочинок, насолоду, отримання переживань (катарсис), або «особливу, найвищу форму *трагізму*, коли втілення конфлікту та емоція потрясіння, що його супроводжує, не пригнічують своєю безвихідністю, а «очищають» і «просвітлюють» глядача чи читача» [18]. При обговоренні ступеню суб'єктивної оцінки такі визначення зміни моделі поведінки, як «*постійна*» і «*незворотна*» вживаються у смислі неможливості повернення подружжя до минулої моделі поведінки, коли до театру можна було не піти, тому що у чоловіка Миколи Карпенка була завантаженість по роботі, або тому, що, наприклад, у дружини Ольги були фізіологічно критичні дні. Визначення «*постійна*» для характеристики зміни моделі поведінки є синонімом до визначення «*незворотна*», що означає так: «постійна зміна – це така, що не повернеться назад». Ступінь суб'єктивної оцінки від +1 до +1,5 слід вважати *позитивною* зміною, тому що майже регулярні сімейні походи до театру вважаються для багатьох видів суспільств позитивним, добрим явищем, ознакою вихованості і гарного смаку, нормою поведінки культурної родини, яка прагне знати про новинки театрального життя, подій культури.

Ступінь суб'єктивної оцінки *тенденції до повної постійної, незворотної позитивної зміни* (від +1,5 до +2), або закріплення, визначається також суб'єктивно, коли, наприклад, подружжя Карпенків визнає свою певну залежність від необхідності постійно ходити до театру, щоб бути в курсі всіх театральних подій міста. У такому випадку родина Карпенків сама ідентифікує себе як театралів, тобто виконує соціальну роль «театралів». Іншими словами, роль театралів для подружжя Карпенків означає неможливість повернення до нульового стану, коли чоловік Микола і дружина Ольга могли не знати про театр та театральне життя. Суб'єктивна оцінка «+2» говорить про те, що подружжя Карпенків мутувало (змінює модель поведінки на позитивне). Відбулося закріплення статусу мутованого подружжя.

Ступені суб'єктивної оцінки інмутації вимірюються таким самим чином, як і описані раніше ступені суб'єктивної оцінки мутації.

Висновки

На початку дослідження ми ставили мету здійснити пошук, ідентифікацію та опис моделі інмутації суспільства в системі маніпуляції.

Поставлена мета була досягнута й було встановлено декілька положень.

1. Дійсно, існує можливість утворення теоретичної моделі інмутації суспільства в системі маніпуляції.
2. Запропонована модель має певні внутрішні суперечливості, але є одним із перших кроків на шляху вибудовування сталої теорії інмутації суспільства.
3. Під час моделювання й опису ми зафіксували необхідність подальшого розвитку й удосконалення моделі інмутації суспільства не тільки в системі маніпуляції.
4. У подальшому слід звернутись до визначення ролі епістемологічного підходу для побудови теорії інмутації суспільства.

Список використаних джерел

1. Холод О. М. Інмутація у масмедіа : монографія. – К. : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2006. – 167 с.
2. Холод О. М. Інмутація суспільства в гіпермаркеті свідомості. – У 3 т. – Т. 1 : Теорія інмутації суспільства : монографія. – К. : КиМУ, 2010. – 213 с.
3. Холод О. М. Теорія інмутації суспільства : монографія. – К. : КиМУ, 2011. – 345 с.